

# 10 éves a REÖK

Beszélgetés Nátyi Róberttel,  
az intézmény kurátorával

RUDOLF ANICA



interjú

Több mint tíz évvel ezelőtt Szeged városa kiállítótér nélkül maradt. Az akkor már több évtizede regnáló Horváth Mihály utcai képtár, amelyet a Móra Ferenc Múzeum üzemeltetett, és amely a Szegedi Nyári Tárlatokat, valamint a táblakép-biennálékat is rendezte, bezárt, s a több évig tartó hiányt végül a REÖK-palota megnyitása pótolta 2007-ben. Nátyi Róbert művészettörténésszel, az intézmény kurátorával beszélgettünk.

**Tíz év telt el, ez ad némi okot a számvetésre. Hogyan indult a REÖK? A kezdetektől részt vesz az intézmény életében?**

**NÁTYI RÓBERT:** Nem önálló intézményként, hanem a Szegedi Szabadtéri Játékokhoz hozzárendelve, az ő gazdasági irányításuk alatt jött létre a regionális összművészeti központ, azaz a REÖK, amely a nevében ugyan az összművészeti hordozza, de alapvetően azért elsősorban mindig is képzőművészettel foglalkozott, kiállítóhelyként funkcionált. A tíz év valóban ad okot a számvetésre, több mint 160 kiállításunk volt ez idő alatt. A megalakulás előtt kiállítások tekintetében még légtüres tér volt itt a Dél-Alföldön, alig működött valamirevaló kiállítóhely – egyetlen kivétel a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum.

Az elejétől fogva, még az intézmény épületeinek kiválasztásakor is jelen voltam. Volt a város tulajdonában néhány üres műemlék-épület, funkción kívül, ezek közül választottuk ki a Magyar Ede-féle szecessziós palotát, amely akkor már 40–50 éve lakóház volt, de évek óta üresen állt. Úgy gondoltuk, alkalmas lenne kiállítóhelynek.

**Mekkora a kiállítótér?**

**N. R.:** Két szinten 14 terem van. Mivel az épület polgárház volt, kisebb-nagyobb terek váltják egymást – van köztük 140 meg 35 négyzetméteres is, az utóbbi inkább kamaratér. A két szint közel 800 négyzetméter. Egyszerre 200–250 műalkotást lehet elhelyezni, de ha az aulát is belevesszük, akkor még többet. Annnyira osztottak, tagoltak a terek, hogy két kiállítás kényelmesen, de akár három is elfér egy időben – négy már nem. A két kiállítás az ideális.

**Hányan dolgoznak az intézményben, hány művészettörténész, illetve kurátor van?**

**N. R.:** Mivel a város nem akart önálló intézményt létrehozni, így a Szabadtéri Játékok szakembereire támaszkodtunk, akik pedig elsősorban színházzal és művészeti menedzsmenttel foglalkoznak. Felvettek egy művészeti vezetőt a REÖK-be, aki egyben a kurátor, ez voltam én. Nagyjából a szituáció a mai napig így van. Külső szakembereket bizonyos munkákra tudunk hívni, ilyen volt, amikor Kukla Krisztián megkeresett bennünket a Duray-kiállítás kapcsán. Ha van külső megkeresés, és valaki megtalál bennünket egy jó ötlettel, amelyhez helyszínt keres, ha beilleszthető

a programunkba, és időben tudunk lépni, akkor szívesen befogadjuk. Elég sok kurátorral dolgoztunk így az elmúlt években.

A kurátorképzés, amit Szegeden a bölcsészkaron elindítottunk, amely egy MA-specializáció, már második éve működik. Ez némi utánpótlást jelenthet majd a jövőben. A hallgatók nagyon intenzíven be vannak vonva a projektekbe. Kérdés persze, hogy közülük hányan maradnak a városban, mert nem egy megtartó területről beszélünk. Ahhoz Szegeden is kellenének galériák – profit-orientáltak vagy nonprofitok –, de ezekből, sajnos, nincs. Ahogy valószínűleg más vidéki városokban is ez a helyzet.

**Mik voltak a célkitűzéseitek a kezdetekkor?**

**N. R.:** Az első perctől kezdve olyan kiállítóhelyet szerettünk volna létrehozni, amely a legfontosabb intézménye lehet a régióknak. A megalakulás arra az évtizedre esik, amikor több intézmény is indult – a MODEM, a Paksi Képtár, a Dunaújvárosi Kortárs Művészeti Intézet, Szombathely –, amelyek, persze, földrajzilag elég távol vannak egymástól. Mi ebben a mezőnyben szerettük volna megtalálni a helyünket, definiálni magunkat emellett, hogy mi soha nem tudtunk volna csak a progresszív törekvésekre fókuszálni. Mindig is tudtuk, hogy képzőművészeti repertoárunknak nagyon szélesnek kell lennie. Örökölt kiállításokkal indultunk – a nyári tárlattal és



Fotó: Jari Róbert

## NÁTYI RÓBERT

### A REÖK épülete



a táblakép-biennáléval –, amelyek, hozzá kell tennem, akkor már több évtizedes hagyományokra tekintettek vissza, az ezredfordulóra azonban kissé ellaposodtak, beleszürkültek a magyar mezőnybe, illetve addigra elfogytak a nagy országos kiállítások mellőlük. Újra szerettük volna ezeket pozícionálni. A város kérése volt az is, hogy lehetőség szerint csináljunk nemzetközi kiállításokat nagyobb nevekkal, ahogy akkoriban ez a fővárosban és másutt is elkezdődött. Arra jutottunk, hogy grafikai munkásságok bemutatására tudunk vállalkozni, nagy festészeti tárlatokra nem. A Goya–Blake–Kondor-kiállítással és egy kortárs szegedi kiállítással nyitottunk, és azóta is minden évben igyekszünk folytatni a megkezdett utat. Idén Muchát, Jan Saudeket hoztuk be, most éppen a Salvador Dalí-kiállítás fut, de volt Picasso, Warhol... – tényleg nagy nevek, elsősorban sokszorosított grafikai munkákkal. És amikor esély nyílt rá, hogy Rembrandt-anyagot hozunk Szegedre a bécsi Künstlerhaus grafikai gyűjteményéből, akkor éltünk a lehetőséggel.

### Milyen a kapcsolat a Szabadtéri Játékokkal?

**N. R.:** Nagyon konstruktív. Kööttséget jelent ugyan, hogy a Szabadtéri Játékokhoz voltunk és vagyunk rendelve, de az az igazság, hogy igazán jó együttműködésben dolgozunk. Általában véve a magyar múzeumokhoz képest rugalmasak, a döntési mechanizmusokban gyorsak vagyunk, ha mindezekhez pedig a gazdasági feltételek is megvannak, akkor azonnal tudunk lépni, ami nagyon fontos. Tehát ez egy jó szimbiózis. A Szegedi Szabadtéri Játékok Európában is, de itthon különösen ismert és népszerű színpadi fesztivál, amelynek őriási a közönsége. Nyaranta 70 ezer jegy kel el, amelyek a REÖK-palota kiállításaira is érvényesek. Ahhoz a presztízshez, amit a Szabadtéri elért, nekünk is fel kellett zárkózni, nem lehetett nagy súlyponteltolódás a két intézmény között – a nyolcvan-éves múltat nyilván nem lehetett behozni, de rögtön olyan kiállításokkal kellett előrukkolni, amelyek a szélesebb közönség figyelmét is felkeltik.

### Ezek szerint a Szabadtéri Játékokhoz igazodik az éves program? Évente hány kiállítás valósul meg?

**N. R.:** Minden évben van egy fontos nyári esemény, mint az idei Salvador Dalí-tárlat, amelyet a Szabadtéri Játékokhoz kapcsolunk, és amely egy vállaltan népszerű kiállítás akar lenni. 16–18 kiállítás van egy évben átlagosan, ha az elmúlt tíz évet vesszük. Manapság kicsit kevesebb, a korai években több volt – az első években húsznál is több. De a nemzetközi húzónevek mellett „árukapcsolással” mindig megjelenik egy kortárs magyar művész vagy egy csoport. Most például a Kótai Tamás-féle szegedi művésztételep szerepel, amely 22 éves múltat tekint vissza – ők kifejezetten kortárs szellemiségű dolgokat csinálnak –, és mivel a Dalí-kiállítás mellé szerveztük, nagyon sokan megnézték. Holott, ha egyedül állítottuk volna ki őket az év valamelyik más időszakában, akkor, sajnos, – és ez realitás ma Magyarországon – néhány száz ember alkotta volna a közönséget.

Progresszív kiállításokat lehet ugyan csinálni, de a probléma az, hogy ezek nem szólnak nagyot Szegeden. Annak idején Asztalos Zsoltnak a Velencében is kiállított bombás installációját Gulyás Gábor megpróbálta nálunk





**ÁZBEJ KRISTÓF** kiállítása, 2017 (MUSÉE X-POINT ZÉRO, Az emberi kaland nagytérképe I.)

bemutatni, de nem teljesen váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Velencében jól működött, szerintem kifejezetten érdekes program volt, de itt egyszerűen nem nyitották ránk az ajtót... Bizonyos témák, kiállítások, amelyeket én mint kurátor boldogan befogadnék, és szakmailag is szívesen foglakoznék velük, Szegeden lehet, hogy nem érdekelnek tizenöt-nél több embert. Ezt pedig egy városi fenntartású intézményben nehéz felvállalni. Egy-egy kalandot persze megengedünk magunknak, mindig vannak vágyaink...

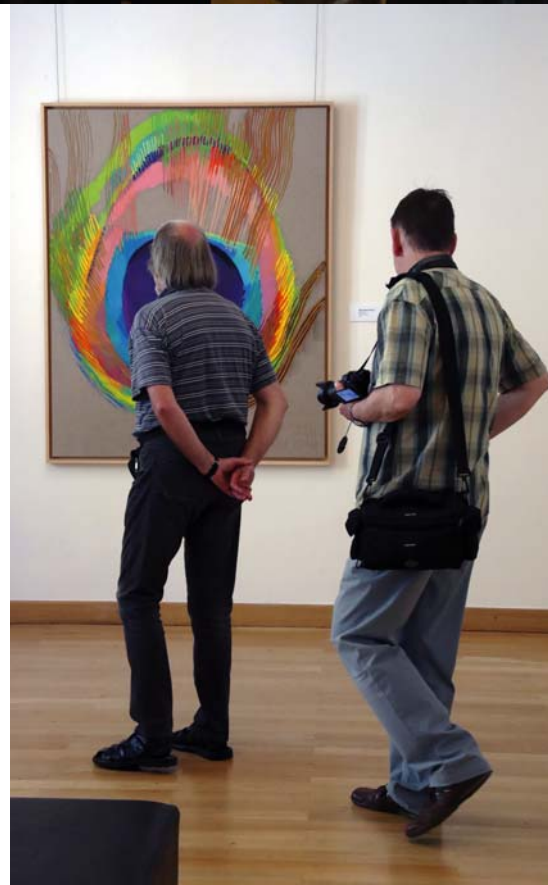
**Milyenek voltak a visszajelzések a kezdetekben, és milyenek ma?**

**N.R.:** Az elején – elsősorban a helyi művészek részéről – ambivalensek voltak a reflexiók. Mindig is olyan intézményt szerettünk volna létesíteni, amely országos ismertségre tarthat számot. Soha nem volt célunk, hogy csak a helyi közönségnek és a helyi művészeknek próbáljunk megfelelni, ezt az első percben kijelentettük. Ahogyan már említettem, kevés a kiállítóhely a városban, ami nagy problémát jelent. Sajnos, így a fiataloknak sincs megfelelő bemutatkozási lehetősége, amin – kisebb galériák létrehozásával – sürgősen változtatni kellene. A REÖK stílusosan és korszerűen szerint is heterogén repertoárt mutat be, alapvetően nem a szegedi művészek kiállítóhelye. Ez nem azt jelenti, hogy nem érdemes a szegedi művészeket bemutatni, de elsősorban azokat,

akiknek megvannak a kapcsolódási pontjai, és akik integrálódni tudnak az országos körforgásba. A szegedi művészek egy részének erről más volt az elképzelése, ők valószínűleg egy városi képtárat vártak.

Mindemellett mindig is elköteleztettek voltunk a helyi művészek, különösen a tehetséges fiatalok és a középgeneráció irányába. Szegednek sok testvérvárosa van – Darmstadt, Cambridge, Nizza, Turku... –, rögtön az elején elkezdtünk cserekiállításokat szervezni, a helyi művészeket kivinni, az ottaniakat Szegedre hozni. Ez mára némileg lelassult, illetve kissé egyoldalúvá vált – mi mindent teljesítettünk, amit vállaltunk, de kevés viszontrendezés valósult meg, ami talán nem rajtunk múlott. De még nem adtuk fel!

Ma problémának látom, hogy vannak ugyan pozitív visszajelzések, de inkább a közönség és a művészek részéről. Nagyon sok kiállítóval dolgoztunk már együtt, hiszen rendezünk nagy csoportos tárlatokat. A művészek szinte sorban állnak a következő évekre, egyéni kiállításra, erre jó példa a néhány éve Kovács Péter vagy Csáki Róbert munkáiból rendezett tárlat. Most Kalmár Jánosnak lesz egy kétszintes szobrászkiállítása. Sokan aspirálnak erre, ennek ellenére a kiállításaink egy része nem üti át a szakma ingerküszöbét. A fővárosból kevesen jönnek le hozzánk, így a szakmai reflexiók elmaradnak. Nem fanyalgás a részemről, félreértés ne essék: észérvekkel megmagyarázható a jelenség, de valóban azt gondolom, hogy vidéken nehezebb olyan kiállítást csinálni, amely például a fővárosi szaksajtónak is felkelti az érdeklődését.



**ILONA KESERÜ ILONA:** *Pávaszem*, XXXIX. Nyári Tárlat, 2017



**KIRÁLY GÁBOR:** 41-42, XXXIX. Nyári Tárlat, 2017

Részlet a *Szín-Forma-Tér* című geometrikus kiállításból, 2016

Enteriőr a **SALVADOR DALÍ**-kiállításon, 2017



**Szeged magyarországi viszonylatban nagyváros, de Budapesthez képest, ahol a sajtóságos hazai viszonylatoknak köszönhetően majdnem minden zajlik, mégis kicsi. Mint szegedi művészettörténész sok mindennel foglalkozol, a Szegedi Egyetemen is tanítasz. Mit jelent vidéken dolgozni?**

**N. R.:** Sok előnye van a kisebb városnak, például az, hogy az ember átlát egy – másutt ellenőrizhetetlenül nagy – mátrixot. Ahol sok szereplője van a szakmának, sok intézmény működik egymás mellett, ott nehéz megosztani az információkat. Nálunk átláthatóbban mennek a dolgok, ennek következtében jóval kevesebb ember jóval több munkát is el tud végezni. Óriási inspiráció ez az olyan alkotóknak, akik szeretik, ha sokoldalú tevékenységeket folytathatnak. Akik feltétlenül specializálódni szeretnének, azoknak ott a főváros. Vidéken sokkal komplexebb a szakmai munka.

És van ennek valami küldetés jellege is: jó lenne a vidéki közönségnek a modern és a kortárs művészethez való viszonyán változtatni, az egyetemistákat is efelé vonzani. Talán valamit már meg is valósítottunk... De attól még borzasztó messze állunk, amit akár angliai kisvárosokban is láthatunk, hogy egy-egy vidéki galéria tisztán csak a progressziót, a mainstreamet mutassa be.

**Szegedi vagy?**

**N. R.:** Igen, az ELTE-n végeztem, és onnan jöttem vissza Szegedre. Tulajdonképpen engem a REÖK ragasztott ide. Az indulás számomra jó időben történt, akkor kezdtem az egyetemen tanítani, és ez a kettő már volt olyan megtartó erő a számomra, hogy mást már nem is kerestem.

**Utaltál rá, hogy akár több évtizedre elegendő jelentkező lenne egyéni kiállításra, annyian kopogtatnak a REÖK ajtaján. Mi várható, mik a terveitek?**

**N. R.:** Természetesen visszük tovább a nagy kiállításokat, a táblakép-biennálét és a nyári tárlatot, folytatjuk az egyéni kiállításokat, és szeretnénk további nagy nemzetközi neveket bevonni. A Jan Saudek-tárlat sikere óta egyre inkább a fotó irányába mozdulunk el, és olyan nemzetközi nagyságokban gondolkodunk, akik a 20. századi fényképezés területén jelentősek.

Van egy dédelgetett vágyam: nagyon kevés olyan intézmény van Magyarországon, amely egy-egy művész életművének múzeumi

szinten való bemutatására vállalkozhat – a fővárosi nagy intézményeket kivéve, persze –, ahol kétszáz műből álló nagy retrospektív kiállítást meg lehetne valósítani. Látható, hogy a Magyar Nemzeti Galéria is egy ilyen nagy kiállítást tud létrehozni évente. A 20. században viszont annyi jelentős művésznünk volt, aki megérdemelné az életműve bemutatását, hogy ilyen tempóban bizonyos emberekre akár száz évig sem kerül majd sor. Mi sem csináltunk még ilyent, mert nincs meg hozzá a szakmai apparátusunk, így mindenképpen partneri kapcsolatok szükségesek, de már vannak terveink. Azt gondolom, hogy ebben a programban a többi vidéki nagy intézménynek is érdemes lenne részt vennie, amelyek ilyen horderejű kiállításokat be tudnak fogadni. Egy-egy ilyen kiállítás akár országos léptékben is meg tudná mozgatni a közönséget.